'පෙසුණියා' නම්: මෙ ලොවැ එකෙක් පෛශුන්‍යවචන ඇත්තේ වෙයි: මෙතැනින් අසා මුන්ගේ භෙදය පිණිස එතැන කියන්නේ වෙයි, නොහොත් එතැනින් අසා උන්ගේ බිඳීම පිණිස මුන්ට කියන්නේ වෙයි; මෙසේ සමඟ වූවන් හෝ බිඳිනුයේ භින්න වූවන් හෝ භෙදය දුඩි කරනුයේ වර්‍ගීය (=අසමගිය) සතුටු වූයේ වර්‍ගී වූවන් කෙරෙහි ඇලුණේ වර්‍ගී වූවන් දූත සතුටු වනුයේ වර්‍ගී කරන බස් කියනුයේ වෙයි. මේ පෙසුණියා' යයි කියනු ලැබේ. තවද දෙ කරුණෙකින් පිසුනුබස් එලවා කියයි: ප්‍රියකාම්‍යතායෙන් හෝ භෙදාභිප්‍රාය ඇත්තේ හෝ යැ. කෙසේ ප්‍රියකාම්‍යතායෙන් පිසුනු කියා ද ? යත්: 'මොහුට ප්‍රියයෙම් වෙම්, මන වඩනුයෙම් වෙම්, මිත්‍රවැසි වෙම්, ඇතුළත් වූයෙම් වෙම්, යහළු වෙම්, මෙසේ ප්‍රිය කැමැති බැවින් පිසුනු කියයි. කෙසේ භෙදාභිප්‍රාය ඇතියේ පිසුනු කියා ද ? යත්: 'කෙසේ නම් මොහු නානා වන්නාහු ද, වෙන් වන්නාහු ද වර්‍ගී වන්නාහු ද, විවිධ වන්නාහු ද, දෙ කඩවන්නාහු ද, දෙපක්‍ෂ වන්නාහු ද, බිඳෙන්නාහු ද, සමඟ නොවන්නාහු ද, දුක සේ නො සුවසේ වසන්නාහු ද'යි මෙසේ භෙද කරන සිත් ඇතියේ පිසුනු එලවා කියා නුයි 'මානාතිමානා සහපෙසුනා ච' යනු වේ.

කුතො පහූතා තෙ තදිඞ්ඝ බ්‍රෑහි - කලහය ද විවාදය ද පරිදෙවය ද ශොකය ද මාත්සය්‍ර්‍යය ද මානය ද අතිමානය ද පෛශුන්‍යය ද යන මේ අටකෙලෙස්හු කොතැනින් වූවාහු ද ? කොහි උපන්නාහු ද ? කොහි හටගත්තාහු ද ? කොහි උපන්නාහු ද ? කොහි වෙසෙසින් උපන්නාහු ද? කොහි පහළ වූවාහු ද ? කුමක් නිදාන - සමුදය - ජාති - ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු ද'යි මේ අටකෙලෙසුන්ගේ මූලය විචාරයි, හෙතුව - නිදානය සම්භවය - සමුත්ථානය - ආහාරය - ආලම්බනය - ප්‍රත්‍යය විචාරයි, වෙසෙසින් විචාරයි, යාඥා කෙරෙයි, අධ්‍යෙෂණය කෙරෙයි, (කියනු සඳහා) පහදවා නුයි 'කුතො පහූතා තෙ' යනු වේ. **තදිඞ්ඝ බ්‍රෑහි**- වදාළ මැනව, ප්‍රකාශ කළ මැනව, දෙශනා කළ මැනව, පනවනු මැනව, විස්තරයෙන් තබනු මැනව, විවරණ - විභජන කරනු මැනව, ප්‍රකට කරනු මැනව, ප්‍රකාශ කරනු මැනවැයි 'කුතො පහූතා තෙ තදිඞ්ඝ බ්‍රෑහි' යනු වේ.

එයින් කීහ ඒ නිර්මිත බුදුහු:

"කුතො පහූතා කලහා විවාදා -පෙ- **තෙ තදිඞ්ඝ බ්‍රෑහි"යි**

11 - 2

කලහයෝ ද විවාදයෝ ද පරිදෙව - ශොකයෝ ද මාත්සය්‍ර්‍යයෝ ද මානාතිමානයෝ ද පෛශුන්‍යයෝ ද ප්‍රියවස්තුහු කෙරෙන් උපන්නාහුය. කලහයෝ ද විවාදයෝ ද (පරිදෙව - ශොක - මාන - අතිමාන - පෛශුන්‍යයෝ ද) මාත්සය්‍ර්‍යයෙහි යෙදුණාහු වෙති. විවාද උපන් කල්හි පිසුනු වචනයෝ වෙත්.

පියප්පහූතා කලහා විවාදා පරිදෙවසොකා සහමච්ඡරා චාති – පියාති ද්වෙ පියා: සත්තා වා සඞ්ඛාරා වා. කතමෙ සත්තා පියා? ඉධ යස්ස[1] තෙ හොන්ති අත්ථකාමා හිතකාමා ඵාසුකාමා යොගක්ඛෙමකාමා, මාතා වා පිතා වා භාතා වා භගිනී වා පුත්තා වා ධීතා වා මිත්තා වා අමච්චා වා ඤාතී වා සාලොහිතා වා, ඉමෙ සත්තා පියා. කතමෙ සඞ්ඛාරා පියා? මනාපිකා රූපා මනාපිකා සද්දා මනාපිකා ගන්ධා මනාපිකා රසා මනාපිකා ඵොට්ඨබ්බා, ඉමෙ සඞ්ඛාරා පියා. පියං වත්ථුං අච්ඡෙදසඞ්කිනොපි කලහං කරොන්ති. අච්ඡිජ්ජන්තෙපි කලහං කරොන්ති. අච්ඡින්නෙපි කලහං කරොන්ති. පියං වත්ථුං විපරිණාමසඞ්කිනොපි කලහං කරොන්ති. විපරිණාමන්තෙපි කලහං කරොන්ති. විපරිණතෙපි කලහං කරොන්ති. පියං වත්ථුං අච්ඡෙදසඞ්කිනොපි විවදන්ති. අච්ඡිජ්ජන්තෙපි විවදන්ති. අච්ඡින්නෙපි විවදන්ති. පියං වත්ථුං විපරිණාමසඞ්කිනොපි විවදන්ති. විපරිණාමන්තෙපි විවදන්ති. විපරිණතෙපි විවදන්ති. පියං වත්ථුං අච්ඡෙදසඞ්කිනොපි පරිදෙවන්ති. අච්ඡිජ්ජන්තෙපි පරිදෙවන්ති. අච්ඡින්නෙපි පරිදෙවන්ති. පියං වත්ථුං විපරිණාමසඞ්කිනොපි පරිදෙවන්ති. විපරිණාමන්තෙපි පරිදෙවන්ති. විපරිණතෙපි පරිදෙවන්ති. පියං වත්ථුං අච්ඡෙදසඞ්කිනොපි සොචන්ති. අච්ඡිජ්ජන්තෙපි සොචන්ති. අච්ඡින්නෙපි සොචන්ති. පියං වත්ථුං විපරිණාමසඞ්කිනොපි සොචන්ති. විපරිණාමන්තෙපි සොචන්ති. විපරිණතෙපි සොචන්ති. පියං වත්ථුං රක්ඛන්ති ගොපෙන්ති පරිග්ගණ්හන්ති මමායන්ති මච්ඡරායන්ති.

මානාතිමානා සහපෙසුණා චාති – පියං වත්ථුං නිස්සාය මානං ජනෙන්ති. පියං වත්ථුං නිස්සාය අතිමානං ජනෙන්ති. කථං පියං වත්ථුං නිස්සාය මානං ජනෙන්ති? "මයං ලාභිනො මනාපිකානං රූපානං සද්දානං ගන්ධානං රසානං ඵොට්ඨබ්බානං. ඉමෙ පනඤ්ඤෙ න ලාභිනො මනාපිකානං රූපානං සද්දානං ගන්ධානං රසානං ඵොට්ඨබ්බාන"න්ති එවං පියං වත්ථුං නිස්සාය මානං ජනෙන්ති. කථං පියං වත්ථුං නිස්සාය අතිමානං ජනෙන්ති? "මයං ලාභිනො මනාපිකානං රූපානං සද්දානං ගන්ධානං රසානං ඵොට්ඨබ්බානං. ඉමෙ පනඤ්ඤෙ න ලාභිනො මනාපිකානං රූපානං සද්දානං ගන්ධානං රසානං ඵොට්ඨබ්බාන"න්ති එවං පියං වත්ථුං නිස්සාය අතිමානං ජනෙන්ති.

පෙසුඤ්ඤන්ති – ඉධෙකච්චො පිසුණවාචො හොති: ඉතො සුත්වා අමුත්‍ර අක්ඛාතා ඉමෙසං භෙදාය -පෙ- එවං භෙදාධිප්පායො පෙසුඤ්ඤං උපසංහරතීති 'මානාතිමානා සහපෙසුණා ච.'

මච්ඡරියයුත්තා කලහා විවාදා'ති – කලහො ච විවාදො ච පරිදෙවො ච සොකො ච මානො ච අතිමානො ච පෙසුඤ්ඤඤ්චාති ඉමෙ සත්ත කිලෙසා මච්ඡරියෙ යුත්තා පයුත්තා ආයුත්තා සමායුත්තාති – 'මච්ඡරියයුත්තා කලහා විවාදා.'

---

1. යස්ස - සීමු II

පියප්පහූතා කලහා විවාද, පරිදෙවසොකා සහමච්ඡරා ච – 'පියා' යනු: ප්‍රියයෝ දෙදෙනෙකි: සත්ත්වයෝ ද සංස්කාරයෝ දැයි. කවර සත්ත්වයෝ ප්‍රියයෝ ද යත් ? මෙලොවැ මවු හෝ පියා හෝ බෑයා හෝ බූනැණිය හෝ පුතා හෝ දූ හෝ මිතුරෝ හෝ යහළුවෝ හෝ නෑයෝ හෝ ඔහුට වැඩ කැමැති වූ හිත කැමැති වූ සුව කැමැති වූ යොගක්ෂෙමය කැමැති වූ යම් කෙනෙක් වෙත් ද මේ සත්ත්වයෝ ප්‍රියයෝ වෙත්. කවර සංස්කාරයෝ ප්‍රියයෝ ද යත් ? මනවඩන රූපයෝ මනවඩන ශබ්දයෝ මනවඩන ගන්ධයෝ මනවඩන රසයෝ මනවඩන ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයෝ යැ, මේ සංස්කාරයෝ ප්‍රිය වෙත්. ප්‍රියවස්තුව 'අසිද ගනිති' සැක ඇත්තාහු ද කලහ කෙරෙති, අසිදුනා කල්හි ද කලහ කෙරෙති, අසිදගත් කල්හි ද කලහ කෙරෙති, ප්‍රියවස්තුව 'පෙරළෙති' සැක ඇත්තාහු ද – පෙරළෙන කල්හි ද පෙරළුණු කල්හි ද කලහ කෙරෙති, ප්‍රියවස්තුව 'අසිද ගනිති' සැක ඇත්තාහු ද විවාද කෙරෙති, අසිදුනා කල්හි ද – අසිදගත් කල්හි ද – ප්‍රියවස්තුව 'පෙරළෙති' සැක ඇත්තාහු ද – පෙරළෙන කල්හි ද – පෙරළුණු කල්හි ද විවාද කෙරෙත්. ප්‍රියවස්තුව 'අසිද ගනිති' සැක ඇත්තාහු ද පරිදෙවනා කෙරෙති, අසිදුනා කල්හි ද අසිදගත් කල්හි ද – ප්‍රියවස්තුව 'පෙරළෙති' සැක ඇත්තාහු ද - පෙරළෙන කල්හි ද – පෙරළුණු කල්හි ද පරිදෙවනා කෙරෙත්. ප්‍රියවස්තුව 'අසිද ගනිති' සැක ඇත්තාහු ද ශොක කෙරෙති, අසිද ගත්නා කල්හි ද – අසිදගත් කල්හි ද – ප්‍රියවස්තුව 'පෙරළෙති' සැක ඇත්තාහු ද - පෙරළෙන කල්හි ද – පෙරළුණු කල්හි ද ශොක කෙරෙත්. ප්‍රියවස්තුව රකිති, ගොපනය කෙරෙති, අයත් කෙරෙති, මමායන කෙරෙති, මසුරු කෙරෙත්.

මානාතිමානා සහපෙසුනා ච – ප්‍රියවස්තුව නිසා මානය උපදවති ප්‍රියවස්තුව නිසා අතිමානය උපදවත්. කිසෙයින් ප්‍රියවස්තුව නිසා මානය උපදවති ? යත්: 'අපි මනවඩන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් ලබන සුල්ලම්හ, එහෙත් මේ අන්‍යයෝ මනවඩන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් නො ලබන සුල්ලහ'යි මෙසේ ප්‍රියවස්තුව නිසා මානය උපදවත්. කෙසේ ප්‍රියවස්තුව නිසා අතිමානය උපදවති ? යත් 'අපි මනවඩන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් ලබන සුලල්ම්හ, මේ අන්‍යයෝ වැලිත් මනවඩන රූප ශබ්ද ගන්ධ රස ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් නො ලබන සුල්ලහ'යි මෙසේ ප්‍රියවස්තුව නිසා අතිමානය උපදවත්. **පෙසුණෙයාං** – මෙහි එකෙක් පිසුනුබස් කියනුයේ වෙයි: මෙතැනින් අසා මොවුන්ගේ හෙදය පිණිස එතැන කියන්නේ වෙයි ..මෙසේ බිඳුවන අදහස් ඇතියේ පිසුනුබස් එළවා කියා නුයි 'මානාතිමානා සහපෙසුනා ච' යනු වේ.

මච්ඡරයුත්තා කලහා විවාද – කලහය ද විවාදය ද පරිදෙවය ද ශොකය ද මානය ද අතිමානය ද පෛශුන්‍යය ද යන සත්ත කෙලශයෝ මාත්සය්‍ර්යෙහි යෙදුණාහු අතිශයින් යෙදුණාහු හාත්පසින් යෙදුණාහු වෙසෙසින් යෙදුණාහු නුයි 'මච්ඡරයුත්තා කලහා විවාද'යනු වේ.

විවාදජාතෙසු ච පෙසුණානීති - ‘විවාදෙ ජාතෙ සඤ්ජාතෙ නිබ්බත්තෙ අභිනිබ්බත්තෙ පාතුභූතෙ පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්ති: ඉතො සුත්වා අමුත්‍ර අක්ඛායන්ති ඉමෙසං භෙදාය. අමුත්‍ර වා සුත්වා ඉමෙසං අක්ඛායන්ති අමූසං භෙදාය. ඉති සමග්ගානං වා භෙත්තාරො භින්නානං වා අනුප්පදාතාරො වග්ගාරාමා වග්ගරතා වග්ගනන්දී වග්ගකරණිං වාචං භාසිතාරො හොන්ති. ඉදං වුච්චති පෙසුඤ්ඤං. අපිච, ද්වීහි කාරණෙහි පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්ති: පියකම්‍යතාය වා භෙදාධිප්පායා වා. කථං පියකම්‍යතාය පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්ති? ඉමස්ස පියො භවිස්සාමි, මනාපො භවිස්සාමි, විස්සාසිකො භවිස්සාමි, අබ්භන්තරිකො භවිස්සාමි, සුහදයො භවිස්සාමීති. එවං පියකම්‍යතාය පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්ති. කථං භෙදාධිප්පායා පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්ති? කථං ඉමෙ නානා අස්සු, විනා අස්සු, වග්ගා අස්සු, ද්වෙධා අස්සු, ද්වෙජ්ඣා අස්සු, ද්වෙ පක්ඛා අස්සු, භිජ්ජෙය්‍යුං න සමාගච්ඡෙය්‍යුං, දුක්ඛං න ඵාසු විහරෙය්‍යුන්ති. එවං භෙදාධිප්පායා පෙසුඤ්ඤං උපසංහරන්තීති - ‘විවාදජාතෙසු ච පෙසුණානි’

“පියප්පහූතා කලහා විවාදා
පරිදෙවසොකා සහමච්ඡරා ච,
මානාතිමානා සහපෙසුණා ච
මච්ඡෙරයුත්තා කලහා විවාදා
විවාදජාතෙසු ච පෙසුණානී”ති.

11 - 8

පියා සු ලොකස්මිං කුතොනිදානා
යෙ චාපි[1] ලොභා විචරන්ති ලොකෙ,
ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා
යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති.

පියා සු ලොකස්මිං කුතොනිදානාති - පියා කුතොනිදානා, කුතොජාතා, කුතොසඤ්ජාතා, කුතොනිබ්බත්තා, කුතොඅභිනිබ්බත්තා, කුතොපාතුභූතා, කිංනිදානා, කිංසමුදයා, කිංජාතිකා, කිම්පභවාති පියානං මූලං පුච්ඡති -පෙ- සමුදයං පුච්ඡති පපුච්ඡති යාචති අජ්ඣෙසති[2] පසාදෙතීති - ‘පියා සු ලොකස්මිං කුතොනිදානා.’

1. වාපි - PTS
2. අජ්ඣෙසයති - සීමු. II.

විවාදජාතෙසු ච පෙසුනානි - විවාදය උපන් කල්හි හටගත් කල්හි නිපත් කල්හි වෙසෙසින් නිපත් කල්හි පහළ වූ කල්හි පිසුනුබස් එළවා කියති: මෙතැනින් අසා මොවුන්ගේ භෙදය පිණිස එතැන කියති, එතැනින් හෝ අසා ඔවුන්ගේ භෙදය පිණිස මොවුන්ට කියති: මෙසේ සමඟ වූවන් හෝ බිඳින්නාහු භෙද වූවන්ගේ හෝ භෙදය දැඩි කරන්නාහු වර්ගය කැමැති වූවාහු වර්ග වීමෙහි ඇලුණාහු වර්ග වීමට සතුටු වන්නාහු වර්ග කරන බස් කියන්නාහු වෙත්. මේ ‘පෙසුඤ්ඤ’යි කියනු ලැබෙයි. තවද දෙකරුණෙකින් පිසුනු කියති: ප්‍රියකාම්‍යතායෙන් හෝ භෙදාභි-ප්‍රායයෙන් හෝ යැ. කිසෙයින් ප්‍රියකාම්‍යතායෙන් පිසුනු කියති? යත්: මොහුට ප්‍රිය වම්හ. මනාප වම්හ, විස්වැසි වම්හ, ආභ්‍යන්තරික වම්හ, සුහෘද් වම්හ’යි මෙසේ ප්‍රියකාම්‍යතායෙන් පෛශුන්‍යවචන කියත්. කිසෙයින් භෙදාභිප්‍රාය ඇත්තාහු පිසුනුබස් එළවා කියති යත්? ‘කෙසේ නම් මොහු නානා වන්නාහු ද වෙන් වන්නාහු ද වර්ග වන්නාහු ද ද්වෛධ වන්නාහු ද දෙකඩ වන්නාහු ද දෙ පක්ෂ වන්නාහු ද බිඳෙන්නාහු ද සමාගම් නො වන්නාහු ද දුකසේ නො සුවසේ වාසය කරන්නාහු ද’යි මෙසේ භෙදාභිප්‍රායයෙන් පෛශුන්‍ය කියත් නුයි ‘විවාදජාතෙසු ච පෙසුනානි’ යනු වේ.

එයින් වදාළහ බුදුහු:

“**පියප්පහූතා -පෙ- විවාදජාතෙසු ච පෙසුනානි**”යි.

11 - 8

ලොවැ ප්‍රියවස්තූහු කොයින් උපන්නාහු ද? නොහොත් කුමක් හෙතු කොට ඇත්තාහු ද? තවද ලොවැ ක්ෂත්‍රියාදි යම් කෙනෙක් ලෝභය හෙතු-කොටගෙන හැසිරෙත් නම්, (ඒ ලොභය කුමක් හෙතු කොට ඇත්තේ ද? ආශාවත් (ඒ ආශාවගේ) සමෘද්ධියත් කොයින් උපන්නාහු ද? (කුමක් නිදාන කොට ඇත්තාහු ද?) යම් ධර්ම කෙනෙක් සත්ත්වයා හට පරලොවැ පිහිට පිණිස වෙත් නම්, ඒ ධර්මයෝ කොයින් උපන්නාහු ද? (කුමක් නිදාන කොට ඇත්තාහු ද?)

පියා සු ලොකස්මිං කුතොනිදානා - ප්‍රියවස්තූහු කුමක් නිදාන කොට ඇත්තාහු ද? කොයින් උපන්නාහු ද? කොයින් හටගත්තාහු ද? කොයින් නිපන්නාහු ද? කොයින් වෙසෙසින් නිපන්නාහු ද? කොයින් පහළ වූවාහු ද? කුමක් නිදාන කොට ඇත්තාහු ද? කුමක් උත්පත්ති කොට ඇත්තාහු ද? කුමක් ජාති කොට ඇත්තාහු ද? කුමක් ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු දැයි ප්‍රියවස්තූන්ගේ මූලය විචාරති...සමුදය විචාරති, පුළුවුස්ති අසැදිනි අධ්‍යෙෂණ කෙරෙති පහදවති නුයි ‘පියා සු ලොකස්මිං කුතො-නිදානා’ යනු වේ.

Free Distribution www.aathaapi.org

යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙති-'යෙ චාපී'ති ඛත්තියා ච බ්‍රාහ්මණා ච වෙස්සා ච සුද්දා ච ගහට්ඨා ච පබ්බජිතා ච දෙවා ච මනුස්සා ච; **ලොභාති** යො ලොභො ලුබ්භනා ලුබ්භිතත්තං සාරාගො සාරජ්ජනා සාරජ්ජිතත්තං අභිජ්ඣා ලොභො අකුසලමූලං[a] **විචරන්තීති** විචරන්ති විහරන්ති ඉරීයන්ති වත්තන්ති පාලෙන්ති යපෙන්ති යාපෙන්ති; **ලොකෙති** අපායලොකෙ මනුස්සලොකෙ දෙවලොකෙ ඛන්ධලොකෙ ධාතුලොකෙ ආයතනලොකෙති- 'යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ.'

ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානාති - 'ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා කුතො ජාතා කුතො සඤ්ජාතා කුතො නිබ්බත්තා කුතො අභිනිබ්බත්තා කුතො පාතුභූතා කිංනිදානා කිංසමුදයා කිඤ්ජාතිකා කිම්පභවා,ති ආසාය ච නිට්ඨාය ච මූලං පුච්ඡති -පෙ- සමුදයං පුච්ඡති, පපුච්ඡති යාචති අජ්ඣෙසති[1] පසාදෙතීති - 'ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා.'

යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්තීති - යෙ නරස්ස පරායනා හොන්ති. දීපා හොන්ති, තාණා හොන්ති, ලෙනා හොන්ති, සරණා හොන්ති, නරො නිට්ඨා පරායනො හොතීති[2] 'යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති.'

තෙනාහ සො නිම්මිතො:

"පියා සු ලොකස්මිං කුතොනිදානා
යෙ චාපි[3] ලොභා විචරන්ති ලොකෙ,
ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා
යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති"ති

11 - 4

ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ
යෙ චාපි[3] ලොභා විචරන්ති ලොකෙ,
ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානා
යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති.

ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙති - 'ඡන්දො'ති යො කාමෙසු කාමච්ඡන්දො කාමරාගො කාමනන්දි කාමතණ්හා කාමසිනෙහො කාමපරිළාහො කාමමුච්ඡා කාමජ්ඣොසානං කාමොඝො කාමයොගො කාමුපාදානං කාමච්ඡන්දනීවරණං. අපිච, පඤ්ච ඡන්දා: පරියෙසනච්ඡන්දො පටිලාභච්ඡන්දො පරිභොගච්ඡන්දො සන්නිධිච්ඡන්දො විස්සජ්ජනච්ඡන්දො. කතමො පරියෙසනච්ඡන්දො? ඉධෙකච්චො අජ්ඣොසිතොයෙව අත්ථිකො ඡන්දජාතො රූපෙ පරියෙසති. සද්දෙ-ගන්ධෙ රසෙ - ඵොට්ඨබ්බෙ පරියෙසති. අයං පරියෙසනච්ඡන්දො. කතමො පටිලාභච්ඡන්දො? ඉධෙකච්චො අජ්ඣොසිතොයෙව අත්ථිකො ඡන්දජාතො රූපෙ පටිලභති. සද්දෙ - ගන්ධෙ - රසෙ - ඵොට්ඨබ්බෙ පටිලභති. අයං පටිලාභච්ඡන්දො.

---

a ධම්මසඞ්ගණී - චිත්තුප්පාදකණ්ඩ

1 අජ්ඣෙසති - සීමු. II   2. නිට්ඨාපරායනා හොන්තීති - මජසං, සීමු II.

3. යෙ වා පි - සංයු, PTS.

යෙ වාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ - 'යෙ වා පි' යනු: ක්ෂත්‍රියයෝ ද බ්‍රාහ්මණයෝ ද වෛශ්‍යයෝ ද ශූද්‍රයෝ ද ගෘහස්ථයෝ ද ප්‍රව්‍රජිතයෝ ද දෙවියෝ ද මනුෂ්‍යයෝ ද; **ලොභා** – යම් ලොභයෙක් ලොභ කරන අයුරෙක් ලොභ කරන බවෙක් ඇලීමෙක් ඇලෙන අයුරෙක් ඇලුණු බවෙක් දැඩි ලොභයෙක් ලොභ අකුශලමූලයෙක් වේ ද; **විචරන්ති** – හැසිරෙති වෙසෙති ඉරියවු පවත්වති පාලනය කෙරෙති යැපෙති යාපනය කෙරෙත්; **ලොකෙ**– අපායලොකයෙහි මනුෂ්‍ය – දෙව – සකන්ධ – ධාතු – ආයතනලොකයෙහි නුයි 'යෙ වාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ' යනු වේ.

ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා – ආශාව ත් ආශාසමෘද්ධිය ත් කුමන හෙතු ඇත්තාහු ද? කොයින් උපන්නාහු ද? කොයින් හටගත්තාහු ද? කොයින් නිපන්නාහු ද? කොයින් නැඟුණාහු ද? කොයින් පහළ වූවාහු ද? කුමක් නිදාන කොට – කුමක් සමුදය කොට – කුමක් ජාති කොට – කුමක් ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු ද'යි ආශාවේ ත් ආශාසමෘද්ධිය ගේ ත් මූලය විචාරති...සමුදය විචාරති, පුළුවුස්ති අයැදියි අධ්‍යෙෂණ කෙරෙති පහදවත් නුයි 'ආසා ච නිට්ඨා ච කුතොනිදානා' යනු වේ.

යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති - යම් ධම් කෙනෙක් සත්ත්වයා හට (පරලොවට) පිහිට වෙත් ද ප්‍රතිෂ්ඨා වෙත් ද ත්‍රාණ වෙත් ද රක්ෂාස්ථාන වෙත් ද සරණ වෙත් ද. මිනිසා ඒ සමෘද්ධිය පරායණ කොට ඇත් නුයි – 'යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති' යනු වේ.

එයින් කීහ, ඒ නිර්මිත බුදුහු:

“**පියා සු ලොකස්මිං** -පෙ- **යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති**”යි

11 - 4

ලොවැ ප්‍රියවස්තුහු කාමච්ඡන්දය නිදාන කොට ඇත්තාහුය, තවද ලොවැ යම් කෙනෙක් ලොභය හෙතු කොට හැසිරෙත් ද, (ඔවුන්ගේ ඒ ලොභයත් කාමච්ඡන්දය හෙතු කොට ඇත්තේය,) ආශාව ත් ආශා සමෘද්ධියත් මේ කාමච්ඡන්දය ම නිදාන කොට ඇත්තාහු ය, යම් ධම් කෙනෙක් සත්ත්වයා හට පරලොව පිහිට පිණිස වෙත් නම්, (ඔහු ද කාමච්ඡන්දයෙන් ම උපන්නාහු යි.)

ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ – 'ඡන්ද' නම්: කාමවස්තූන් කෙරෙහි යම් කාමච්ඡන්දයෙක් කාමරාගයෙක් කාමනන්දියෙක් කාමතෘෂ්ණායෙක් කාමස්නෙහයෙක් කාමපරිදාහයෙක් කාමමූර්ඡායෙක් කාමයන්හි ගැලීමෙක් කාමෞඝයෙක් කාමයොගයෙක් කාමොපාදානයෙක් කාමච්ඡන්දනීවරණයෙක් වේ ද, එයයි; තවද ඡන්ද පසෙකි: පර්යේෂණ (=සෙවීම)ඡන්දය, ප්‍රතිලාභච්ඡන්දය, පරිභොගච්ඡන්දය, සන්නිධි (=රැස්කිරීම) ඡන්දය, විසර්ජන (=වියදම් කිරීම) ඡන්දය දැයි; එහි පර්යේෂණච්ඡන්දය කවරේ යත්? මෙහි එකෙක් කාමයෙන් මඩනා ලද්දේ මැ කැමැති වූයේ හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ රූපයන් සොයයි, ශබ්ද – ගන්ධ – රස – ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් සොයයි, මේ පර්යේෂණච්ඡන්ද යයි. ප්‍රතිලාභච්ඡන්දය කවරේ යත්? මෙහි එකෙක් කාමයෙන් මඩනා ලදුයේ මැ අර්ථී වූයේ හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ රූපයන් ලබයි, ශබ්ද– ගන්ධ - රස - ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් ලබයි, මේ ප්‍රතිලාභච්ඡන්ද යයි.

කතමො පරිභොගච්ඡන්දො? ඉධෙකච්චො අජ්ඣොසිතො යෙව අත්ථිකො ඡන්දජාතො රූපෙ පරිභුඤ්ජති, සද්දෙ ගන්ධෙ රසෙ ඵොට්ඨබ්බෙ පරිභුඤ්ජති. අයං පරිභොගච්ඡන්දො. කතමො සන්නිධිච්ඡන්දො? ඉධෙකච්චො අජ්ඣොසිතොයෙව අත්ථිකො ඡන්දජාතො ධනසන්නිචයං කරොති ආපදාසු භවිස්සතීති; අයං සන්නිධිච්ඡන්දො. කතමො විස්සජ්ජනච්ඡන්දො? ඉධෙකච්චො අජ්ඣොසිතොයෙව අත්ථිකො ඡන්දජාතො ධනං විස්සජ්ජෙති හත්ථාරොහානං අස්සාරොහානං රථිකානං ධනුග්ගහානං පත්තිකානං 'ඉමෙ මං රක්ඛිස්සන්ති ගොපිස්සන්ති සම්පරිවාරෙස්සන්තී'ති. අයං විස්සජ්ජනච්ඡන්දො. **පියානීති** ද්වෙ පියා: සත්තා වා සඞ්ඛාරා වා -පෙ- ඉමෙ සත්තා පියා -පෙ- ඉමෙ සඞ්ඛාරා පියා; **ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙති** පියා ඡන්දනිදානා ඡන්දසමුදයා ඡන්දජාතිකා ඡන්දපභවාති - 'ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ.'

යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙති - 'යෙ චාපී'ති ඛත්තියා ච බ්‍රාහ්මණා ච වෙස්සා ච සුද්දා ච ගහට්ඨා ච පබ්බජිතා ච දෙවා ච මනුස්සා ච; **ලොභාති** යො ලොභො ලුබ්භනා ලුබ්භිතත්තං සාරාගො සාරජ්ජනා සාරජ්ජිතත්තං අභිජ්ඣා ලොභො අකුසලමූලං[a]; **විචරන්තීති** විචරන්ති විහරන්ති ඉරියන්ති වත්තන්ති පාලෙන්ති යපෙන්ති යාපෙන්ති; **ලොකෙති** අපායලොකෙ -පෙ- ආයතනලොකෙති - 'යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ.'

ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානාති - 'ආසා' වුච්චති තණ්හා, යො රාගො සාරාගො -පෙ- අභිජ්ඣා ලොභො අකුසලමූලං;[b] **නිට්ඨාති** ඉධෙකච්චො රූපෙ පරියෙසන්තො රූපං පටිලභති, රූපනිට්ඨො හොති. සද්දෙ- ගන්ධෙ රසෙ - ඵොට්ඨබ්බෙ, කුලං, ගණං, ආවාසං, ලාභං, යසං, පසංසං, සුඛං, චීවරං, පිණ්ඩපාතං, සෙනාසනං, ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරං, සුත්තන්තං, විනයං, අභිධම්මං, ආරඤ්ඤිකඞ්ගං, පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං, පංසුකූලිකඞ්ගං, තෙචීවරිකඞ්ගං, සපදානචාරිකඞ්ගං, ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගං, නෙසජ්ජිකඞ්ගං, යථාසන්ථතිකඞ්ගං, පඨමජ්ඣානං, දුතියජ්ඣානං, තතියජ්ඣානං, චතුත්ථජ්ඣානං ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තිං, විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තිං, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තිං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං, පරියෙසන්තො නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං පටිලභති. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිනිට්ඨො හොති.

1 "ආසාය කසතෙ[1] ඛෙත්තං බීජං ආසාය වප්පති
ආසාය වාණිජා යන්ති සමුද්දං ධනහාරකා;
යාය ආසාය තිට්ඨාමි[2] සා මෙ ආසා සමිජ්ඣතූ"ති[3][c]

---

a. ධම්මසඞ්ගණී - චිත්තුප්පාදකණ්ඩ. b ධම්මසඞ්ගණී නික්ඛෙපකණ්ඩ
1. කස්සතෙ - මජුප. 2. තිට්ඨාදි - සීමු. II. පතිට්ඨාමි - සයා.
3. සමිජ්ඣතීති - සීමු II. PTS. c. ථෙරගාථා - 10. 1. 1.

පරිභොගච්ඡන්දය කවරේ යත්: මෙහි එකෙක් කාමයෙන් මඩනා ලදුයේ මැ අර්පිත වූයේ හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ රූපයන් පරිභොග කෙරෙයි, ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන් පරිභොග කෙරෙයි, මේ පරිභොගච්ඡන්ද යයි. සන්නිධිච්ඡන්දය කවරේ යත්? මෙහි එකෙක් කාමයෙන් මඩනා ලදුයේ මැ අර්පිත වූයේ හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ 'විපතෙහි වන්නේයැ' යි ධන රැස් කෙරෙයි, මේ සන්නිධිච්ඡන්ද යයි, විස්සජ්ජනච්ඡන්දය කවරේ යත්? මෙහි එකෙක් කාමයෙන් මඩනා ලදුයේ මැ අර්පිත වූයේ හටගත් ඡන්දය ඇත්තේ 'මොවුහු මා රක්‍ෂණ ගොපනය කරන්නාහුය, පිරිවරා සිටින්නාහ'යි ඇතරුවන්ට අසරුවන්ට රියැදුරන්ට දුනුවාවන්ට පාබලසෙනගට ධනය වියදම් කරයි, මේ විසර්ජනච්ඡන්ද යයි. පියානි - ප්‍රියයෝ දෙදෙනෙකි: සත්ත්වයෝ හෝ සංස්කාරයෝ හෝ යැ;...මේ ප්‍රියවූ සංස්කාරයෝ යි. ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ - ප්‍රිය වූ සත්ත්ව - සංස්කාරයෝ ඡන්දය නිදාන කොට ඇත්තාහුය, ඡන්දය උත්පත්ති කොට ඇත්තාහුය, ඡන්දය ජාති කොට ඇත්තාහුය, ඡන්දය ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු නුයි 'ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ' යනු වේ.

යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ - 'යෙ චාපි' යනු: ක්‍ෂත්‍රියයෝ ද බ්‍රාහ්මණයෝ ද වෛශ්‍යයෝ ද ගැහැවියෝ ද පැවිද්දෝ ද දෙවියෝ ද මිනිස්හු ද; ලොභා - යම් ලොභයෙක් ලොභාකාරයෙක් ලොභ කරන බවෙක් ඇලීමෙක් ඇලෙන අයුරෙක් ඇලුණු බවෙක් අභිධ්‍යාවක් ලොභ අකුශලමූල-යෙක් වේ ද එයයි. විචරන්ති - හැසිරෙති වෙසෙති ඉරියවු පවත්වති, වැටෙති රැකෙති යැපෙති යාපනය වෙත්; ලොකෙ - අපායලොකයෙහි.... ආයතනලොකයෙහි නුයි 'යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ' යනු වේ.

ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතො නිදානා - 'ආසා'යි තෘෂ්ණාව කියනු ලැබේ. යම් රාගයෙක් සංරාගයෙක්...අභිධ්‍යාවෙක් ලොභ සඞ්ඛ්‍යාත අකුශලමූලයෙක් වේ ද එයයි; නිට්ඨා - මෙලොවැ එකෙක් රූපයන් සොයනුයේ රූපය ලබයි, රූපසමෘද්ධිය ඇත්තේ වෙයි, ශබ්ද - ගන්ධ - රස - ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යයන්- කුලය - ගණයා - ආවාසය - ලාභය යශස් - ප්‍රශංසාව - සුඛය - චීවර- පිණ්ඩපාත - සෙනාසන - ගිලන්පසබෙහෙත්පිරිකර - සූත්‍රාන්තය - විනය- අභිධර්මය - ආරණ්‍යකාඞ්ගය - පිණ්ඩපාතිකාඞ්ගය - පාංසුකූලිකාඞ්ගය - තෛචීවරි-කාඞ්ගය - සපදානචාරිකාඞ්ගය - ඛලුපච්ඡාභත්තිකාඞ්ගය - නෙසජ්ජිකාඞ්ගය- යථාසන්තිකාඞ්ගය - ප්‍රථමධ්‍යානය - ද්විතීය - තෘතීය - චතුර්ථධ්‍යානය- ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තිය - විඤ්ඤාණඤ්චායතන - ආකිඤ්චඤ්ඤායතන- නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිය සොයනුයේ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා-යතන සමාපත්තිය ලබයි, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතන සමාපත්ති සමෘද්ධිය ඇත්තේ වේ.

1. ආශාව හෙතු කොට (ගොවියා) කෙත සායි, ආශාව හෙතු කොට බීජුවට වපුරනු ලැබෙයි, ධනය රැස්කර ගන්නා වූ වෙළෙන්දෝ ආශාව හෙතු කොට (නැවින්) මුහුදට යෙති, යම් ආශාවකින් මම මෙහි සිටිම් නම්, ඒ මාගේ ආශාව සමෘද්ධ වේවා'යි.

ආසාය සමිද්ධි වුච්චතෙ[1] නිට්ඨා; ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානාති ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතො ඡන්දනිදානා ඡන්දසමුදයා ඡන්දජාතිකා ඡන්දපභවාති – ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානා.

යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්තීති – යෙ නරස්ස පරායනා හොන්ති, දීපා හොන්ති, තාණා හොන්ති, ලෙනා හොන්ති, සරණා හොන්ති. නරො නිට්ඨා පරායනො හොතීති[2] – යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති.

තෙනාහ භගවා:

"ඡන්දනිදානානි පියානි ලොකෙ
යෙ චාපි ලොභා විචරන්ති ලොකෙ,
ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානා
යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති"ති.

11 - 5

ඡන්දො නු ලොකස්මිං කුතොනිදානො
විනිච්ඡයා චාපි කුතො පහූතා,
කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා ච
යෙ චාපි[3] ධම්මා සමණෙන වුත්තා.

ඡන්දො නු ලොකස්මිං – කුතොනිදානොති – ඡන්දො කුතොනිදානො කුතො ජාතො කුතො සඤ්ජාතො කුතො නිබ්බත්තො කුතො අභිනිබ්බත්තො කුතො පාතුභූතො කිංනිදානො කිංසමුදයො කිංජාතිකො කිම්පභවොති ඡන්දස්ස මූලං පුච්ඡති -පෙ- සමුදයං පුච්ඡති පපුච්ඡති යාචති අජ්ඣෙසති[4] පසාදෙතීති – ඡන්දො නු ලොකස්මිං කුතොනිදානො.

විනිච්ඡයා චාපි කුතො පහූතාති – විනිච්ඡයා කුතො පහූතා කුතො ජාතා කුතො සඤ්ජාතා කුතො නිබ්බත්තා කුතො අභිනිබ්බත්තා කුතො පාතුභූතා කිංනිදානා කිංසමුදයා කිංජාතිකා කිම්පභවාති විනිච්ඡයානං මූලං -පෙ- සමුදයං පුච්ඡති පපුච්ඡති යාචති අජ්ඣෙසති පසාදෙතීති – විනිච්ඡයා චාපි කුතො පහූතා.

කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා චාති 'කොධො'ති – යො එවරූපො චිත්තස්ස ආඝාතො පටිඝාතො පටිඝං පටිවිරොධො කොපො පකොපො සම්පකොපො, දොසො පදොසො සම්පදොසො, චිත්තස්ස බ්‍යාපත්ති මනොපදොසො, කොධො කුජ්ඣනා කුජ්ඣිතත්තං, දොසො දුස්සනා දුස්සිතත්තං, බ්‍යාපත්ති බ්‍යාපජ්ජනා බ්‍යාපජ්ජිතත්තං, විරොධො පටිවිරොධො චණ්ඩික්කං අසුරොපො අනත්තමනතා චිත්තස්ස [ඍ]; මොසවජ්ජං වුච්චති මුසාවාදො, කථංකථා වුච්චති විචිකිච්ඡා'ති – කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා ච.

---

1. වුච්චති - ස. 2. නිට්ඨා පරායනා හොන්තීති - මජසං. නිට්ඨා හොන්ති පරායණා හොන්ති - සීමු II.
3. චාපි - සසා. PTS. ස. 4. අජ්ඣොසති සීමු. II.
ඍ. ධම්මසඞ්ගණී - නික්ඛෙපකණ්ඩ.

ආශාසමෘද්ධිය 'නිට්ඨා, (ඵලනිෂ්පත්ති) යයි කියනු ලැබේ. **ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානා** - ආශාවත් නිෂ්ඨාව (-සමෘද්ධිය) ත් මේ (රූපශබ්දාදි) ඡන්දය නිදාන කොට ඇත්තාහුය, ඡන්දය උත්පත්ති කොට- ඡන්දය ජාති කොට - ඡන්දය ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු නුයි 'ආසා ච නිට්ඨා ච ඉතොනිදානා' යනු වේ.

යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති - යම් ධර්ම කෙනෙක් සත්ත්වයා හට පරායණ වෙත් ද, ප්‍රතිෂ්ඨා වෙත් ද, ත්‍රාණ වෙත් ද, රක්ෂාස්ථාන වෙත් ද, සරණ වෙත් ද, මිනිසා ඒ ආශාසමෘද්ධිය පරායණ කොට ඇත් නුයි 'යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති' යනු වේ.

එයින් වදාළහ බුදුහු:

"ඡන්දනිදානානි -පෙ- **යෙ සම්පරායාය නරස්ස හොන්ති"**යි.

11 - 5

ලොවැ කාමච්ඡන්ද තෙමේ කුමක් නිදාන කොට ඇත්තේ ද? (තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි) විනිශ්චයයෝ හෝ කොයිබිත් උපන්නාහු ද? ක්‍රොධය ත් මෘෂාවාදයත් විචිකිත්සාව ත් බුද්ධශ්‍රමණයන් විසින් දෙසූ යම් අකුශලධර්ම කෙනෙකුන් වෙත් නම්, ඔවුහු ත් කොයිබිත් උපන්නාහු ද?

ඡන්දො නු ලොකස්මිං කුතොනිදානො - කාමච්ඡන්ද තෙමේ කුමක් නිදාන කොට ඇත්තේ ද? කොතැනින් උපන්නේ ද? කොයින් හට ගත්තේ ද? කොයින් පැනුණේ ද? කොයිබිත් පහළ වූයේ ද? කුමක් නිදාන කොට - කුමක් සමුදය කොට - කුමක් ජාති කොට - කුමක් ප්‍රභව කොට ඇත්තේ ද'යි ඡන්දයා ගේ මූලය විචාරති...සමුදය විචාරති පුළුවුස්ති අයැදිති අධ්‍යෙෂණ කෙරෙති, පහදවත් නුයි 'ඡන්දො නු ලොකස්මිං කුතොනිදානො' යනු වේ.

විනිච්ඡයා චා පි කුතො පහූතා - තෘෂ්ණා - දෘෂ්ටිවිනිශ්චයයෝ කොයින් වූවාහු ද? කොයින් උපන්නාහු ද? කොයින් හටගත්තාහු ද? කොයින් නිපන්නාහු ද? කොයින් පැනනැඟුණාහු ද? කොයින් පහළ වූවාහු ද? කුමක් නිදාන - සමුදය -ජාති -ප්‍රභව කොට ඇත්තාහු ද'යි විනිශ්චයයන්ගේ මූලය විචාරති...සමුදය විචාරති පුළුවුස්ති අයැදිති අධ්‍යෙෂණ කෙරෙති පහදවත් නුයි 'විනිච්ඡයා චා'පි කුතො පහූතා'. යනු වේ.

කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා ච -'කොධො' යනු: මෙබඳු වූ චිත්තයා ගේ යම් ආඝාතයෙක් ප්‍රතිඝාතයෙක් ප්‍රතිඝයෙක් ප්‍රතිවිරොධයෙක් කොපයෙක් සම්ප්‍රකොපයෙක් ද්වෙෂයෙක් ප්‍රද්වෙෂයෙක් සම්ප්‍රද්වෙෂයෙක් චිත්තයාගේ විකෘතියෙක් සිතෙහි දූෂ්‍ය බවෙක් කිපීමෙක් කිපෙන අයුරෙක් කිපුණු බවෙක් දූෂ්‍ය වීමෙක් දූෂ්‍යාකාරයෙක් දූෂ්‍ය බවෙක් විකෘතියෙක් විකෘතාකාරයෙක් විඝාත බවෙක් විරෝධයෙක් ප්‍රතිවිරෝධයෙක් චණ්ඩ බවෙක් නො පිරුණු වචන ඇතියාවෙක් සිත පිළිබඳ නො සතුටු බවෙක් වේ ද එයයි. 'මොසවජ්ජ'යි මෘෂාවාදය කියනු ලැබෙයි; 'කථංකථා'යි විචිකිත්සාව කියනු ලබා නුයි 'කොධො මොසවජ්ජං ච කථංකථා ච' යනු වේ.

යෙ චාපි ධම්මා සමණෙන වුත්තා'ති – 'යෙ චාපී'ති යෙ කොධෙන ච මොසවජ්ජෙන ච කථංකථාය ච සහගතා සහජාතා සංසට්ඨා සම්පයුත්තා එකුප්පාද එකනිරොධා එකවත්ථුකා එකාරම්මණා, ඉමෙ වුච්චන්ති 'යෙ චාපි ධම්මා' අථවා, යෙ තෙ කිලෙසා අඤ්ඤජාතිකා අඤ්ඤවිහිතකා, ඉමෙ වුච්චන්ති 'යෙ චාපි ධම්මා' **සමණෙන වුත්තාති** සමණෙන සමිතපාපෙන බ්‍රාහ්මණෙන බාහිතපාපධම්මෙන[1] භික්ඛුනා භින්නකිලෙසමූලෙන සබ්බාකුසලමූලබන්ධනා[2] පමුත්තෙන වුත්තා පවුත්තා ආචික්ඛිතා දෙසිතා පඤ්ඤපිතා පට්ඨපිතා විවටා විභත්තා උත්තානීකතා පකාසිතාති – 'යෙ චාපි ධම්මා සමණෙන වුත්තා.'

තෙනාහ භගවා:

"ඡන්දො නු ලොකස්මිං කුතොනිදානො
විනිච්ඡයා චාපි කුතො පහූතා,
කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා ච
යෙ චාපි ධම්මා සමණෙන වුත්තා"ති.

11 – 6

සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙ
තමූපනිස්සාය පහොති ඡන්දො,
රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ච
විනිච්ඡයං කුරුතෙ[3] ජන්තු ලොකෙ.

සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙති – 'සාත'න්ති සුඛා ච වෙදනා ඉට්ඨඤ්ච වත්ථු,[4] අසාතන්ති දුක්ඛා ච වෙදනා අනිට්ඨඤ්ච වත්ථු; **යමාහු ලොකෙති** යං ආහංසු යං කථෙන්ති යං භණන්ති යං දීපයන්ති යං වොහරන්තීති – 'සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙ.'

"තමුපනිස්සාය පහොති ඡන්දොති, සාතාසාතං නිස්සාය සුඛ දුක්ඛං නිස්සාය සොමනස්ස දොමනස්සං නිස්සාය, ඉට්ඨානිට්ඨංනිස්සාය අනුනය පටිඝං නිස්සාය. ඡන්දො හොති පහොති පභවති සඤ්ජායති නිබ්බත්තති අභි නිබ්බත්තති තමුපනිස්සාය පහොති ඡන්දො"

රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්චා'ති – 'රූපෙසූ'ති චත්තාරො ච මහාභූතා චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූපං. කතමො රූපානං භවො? යො රූපානං භවො ජාති සඤ්ජාති නිබ්බත්ති අභිනිබ්බත්ති පාතුභාවො; අයං රූපානං භවො. කතමො රූපානං විභවො? යො රූපානං ඛයො වයො භෙදො පරිභෙදො අනිච්චතා අන්තරධානං; අයං රූපානං විභවො. **රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්චා'ති** රූපෙසු භවඤ්ච විභවඤ්ච දිස්වා පස්සිත්වා තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වාති – 'රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ච.'

---

1. බාහිතපාපෙන - ස්‍යා. 2. සබ්බාකුසලබන්ධනා - ස.
3. කුබ්බති - මජසං. 4. වත්ථුං - ඡමු. II.

Free Distribution www.aathaapi.org

යෙ වා'පි ධම්මා සමණෙන වුත්තා – 'යෙ වාපි' යනු: යම් ධර්ම කෙනෙක් ක්‍රොධයත් මෘෂාවාදයත් විචිකිත්සාවත් සමග සහගත වූවාහු ද සහජාත – සංසෘෂ්ට – සම්ප්‍රයුක්ත වූවාහු ද එක් වැ උපදනාහු එක් වැ නිරුද්ධ වන්නාහු සමාන වස්තු ඇත්තාහු සමාන අරමුණු ඇත්තාහු වෙත් ද මොවුහු 'යම් ධර්මයෝ' යි කියනු ලැබෙත්. නොහොත් යම් කෙලෙස් කෙනෙක් අන්‍යස්වභාව ඇත්තාහු අන් කරුණෙකින් වූවාහු වෙත් ද, මොවුහු 'යම් ධර්මයෝ'යි කියනු ලැබෙත්. **සමණෙන වුත්තා**- නිවුණු පව් ඇති ශ්‍රමණයා විසින්, නැසූ පව් ඇති බ්‍රාහ්මණයා විසින්, බිඳුනු කෙලෙස්මුල් ඇති භික්ෂුහු විසින්, සියලු අකුශලමූලබන්ධනයෙන් මිදුණහු විසින් කියන ලද පවසන ලද ප්‍රකාශ කරන ලද දෙසන ලද පනවන ලද පිහිටුවන ලද විවෘත කල විභාග කල ප්‍රකට කල ප්‍රකාශ කරන ලද්දාහු නුසි 'යෙ වා'පි ධම්මා සමණෙන වුත්තා' යනු වේ.

එසින් කීහ, ඒ නිර්මිත බුදුහු:

"ඡන්දො නු ලොකස්මිං -පෙ- යෙ වා පි ධම්මා සමණෙන වුත්තා"යි

11 - 6

මෙ ලොවැ සුව යැයි ද දුකැයි ද යමක් කියත් නම්, ඒ සාතාසාත වෙදනාව නිසා ඡන්දය උපදී, ලොවැ සත්ත්ව තෙමේ භූතොපාදායරූපයන්හි විනාශය ත් උත්පත්තිය ත් දැක තෘෂ්ණා – දෘෂ්ටිවිනිශ්චය කරන්නේ යි.

සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙ – 'සාත' නම්, සුඛවෙදනාව හා ඉෂ්ටවස්තුව යැ: **අසාත** – නම්: දුඃඛවෙදනාව හා අනිෂ්ටවස්තුව යැ; **යමාහු ලොකෙ** – යමක් පවසත් නම්, යමක් කියත් නම් යමක් බෙණෙත් නම් යමක් දක්වත් නම් යමක් වහරත් නම් නුසි 'සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙ' යනු වේ.

තමූපනිස්සාය පහොති ඡන්දො – සාතාසාත (වෙදනාව හා වස්තුව) නිසා සැපදුක් නිසා සොම්නස් දොම්නස් නිසා ඉටුඅනිටු නිසා අනුනය ප්‍රතිඝ නිසා ඡන්දය වෙයි පහළ වෙයි උපදී හටගනී නිපදී වෙසෙසින් නිපදී නුසි 'තමූපනිස්සාය පහොති ඡන්දො' යනු වේ.

රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ච – 'රූපෙසු' යනු: සතර මහාභූතයෝ ද සතර මහාභූතයන් නිසා උපදනා රූපය ද වේ; රූපයන්ගේ භවය කවරැ යත් ? රූපයන් ගේ යම් භවයෙක් ජාතියෙක් හටගැනීමෙක් නිපැදීමෙක් වෙසෙසින් නිපැදීමෙක් පහළ වීමෙක් වේ ද, මේ රූපයන්ගේ භවයයි; රූපයන්ගේ විභවය කවරැ යත් ? රූපයන්ගේ යම් ක්ෂයවීමෙක් වැනැසීමෙක් භෙදයෙක් පරිභෙදයෙක් අනිත්‍ය බවෙක් අතුරුදහන් වීමෙක් වේ ද, මේ රූපයන් ගේ විභව යයි. **රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ච** – රූපයන්හි හටගැනීම ද වැනැසීම ද දැක බලා තුලනය කොට තීරණය කොට සලකා ප්‍රකට කොට නුසි 'රූපෙසු දිස්වා විභවං භවඤ්ච' යනු වේ.

විනිච්ඡයං කුරුතෙ ජන්තු ලොකෙති – ‘විනිච්ඡයා’ති ද්වෙ විනිච්ඡයා තණ්හාවිනිච්ඡයො ච දිට්ඨිවිනිච්ඡයො ච. කථං තණ්හාවිනිච්ඡයං කරොති? ඉධෙකච්චස්ස අනුප්පන්නා චෙව භොගා[1] න උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති; තස්ස එවං හොති: ‘කෙන නු ඛො මෙ උපායෙන අනුප්පන්නා චෙව භොගා න උප්පජ්ජන්ති? උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්තී’ති. තස්ස පන එවං හොති: ‘සුරාමෙරයමජ්ජප්පමාදට්ඨානානුයොගං අනුයුත්තස්ස මෙ අනුප්පන්නා චෙව භොගා න උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. විකාලවිසිඛාචරියානුයොගං අනුයුත්තස්ස මෙ අනුප්පන්නා චෙව භොගා න උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. සමජ්ජාභිචරණං අනුයුත්තස්ස මෙ – ජූතප්පමාදට්ඨානානුයොගං අනුයුත්තස්ස මෙ – පාපමිත්තානුයොගං අනුයුත්තස්ස මෙ අනුප්පන්නා චෙව භොගා න උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති. ආලස්සානුයොගං[2] අනුයුත්තස්ස මෙ අනුප්පන්නා චෙව භොගා න උප්පජ්ජන්ති; උප්පන්නා ච භොගා පරික්ඛයං ගච්ඡන්තී’ති එවං ඤාණං කත්වා ඡ භොගානං අපායමුඛානි න සෙවති. ඡ භොගානං ආයමුඛානි සෙවති. එවම්පි තණ්හාවිනිච්ඡයං කරොති.

අථවා කසියා වා වණිජ්ජාය වා ගොරක්ඛෙන වා ඉස්සත්තෙන වා රාජපොරිසෙන[3] වා සිප්පඤ්ඤතරෙන වා පටිපජ්ජති. එවම්පි තණ්හාවිනිච්ඡයං කරොති. කථං දිට්ඨිවිනිච්ඡයං කරොති? චක්ඛුස්මිං උප්පන්නෙ ජානාති ‘අත්තා මෙ උප්පන්නො’ති. චක්ඛුස්මිං අන්තරහිතෙ ජානාති ‘අත්තා මෙ අන්තරහිතො, විගතො මෙ අත්තා’ති. එවම්පි දිට්ඨිවිනිච්ඡයං කරොති. සොතස්මිං– ඝානස්මිං– ජිව්හාය– කායස්මිං– රූපස්මිං– සද්දස්මිං– ගන්ධස්මිං– රසස්මිං– ඵොට්ඨබ්බස්මිං උප්පන්නෙ ජානාති ‘අත්තා මෙ උප්පන්නො’ති. ඵොට්ඨබ්බස්මිං අන්තරහිතෙ ජානාති ‘අත්තා මෙ අන්තරහිතො, විගතො මෙ අත්තා’ති. එවම්පි දිට්ඨිවිනිච්ඡයං කරොති, ජනෙන්ති සඤ්ජනෙන්ති නිබ්බත්තෙන්ති අභිනිබ්බත්තෙන්ති. **ජන්තූති** සත්තො නරො මානවො -පෙ- මනුජො; **ලොකෙ**’ති අපායලොකෙ -පෙ- ආයතනලොකෙති – ‘විනිච්ඡයං කුරුතෙ ජන්තු ලොකෙ.’

තෙනාහ භගවා:

“සාතං අසාතන්ති යමාහු ලොකෙ
තමූපනිස්සාය පහොති ඡන්දො,
රූපෙසු දිස්වා විභවං භවං ච
විනිච්ඡයං කුරුතෙ[4] ජන්තු ලොකෙ”ති.

11 - 7

කොධො මොසවජ්ජඤ්ච කථංකථා ච
එතෙපි ධම්මා ද්වයමෙව සන්තෙ,
කථංකථී ඤාණපථාය සික්ඛෙ
ඤත්වා පවුත්තා සමණෙන ධම්මා.

1. ලොහා. - සීමු. II. 2. ආලසානුයොගං - මජසං.
3. රාජපොරිස්සෙන - සීමු. II. 4. කුබ්බති - මජසං.

Free Distribution www.aathaapi.org

විනිච්ඡයං කුරුතෙ ජන්තු ලොකෙ – 'විනිච්ඡය' නම්: තෘෂ්ණා-විනිශ්චය ද දෘෂ්ටිවිනිශ්චය දැයි විනිශ්චය දෙකෙකි: කෙසේ තෘෂ්ණාවිනිශ්චය කෙරෙයි යත්? මෙහි එකක් හට නූපන් භොගයෝ ත් නූපදිති, උපන් භොගයෝ ත් ක්‍ෂය වීමට යෙති; ඔහුට මෙසේ සිතෙක් වෙයි: 'කවර උපායයෙකින් මට නූපන් භොගයෝ ත් නූපදිත් ද, උපන් භොගයෝත් ක්‍ෂය වීමට යෙත් දැ'යි. යළි ඔහුට මෙසේ සිත් වෙයි: 'මද්‍යයට ප්‍රමාදයට කරුණු වූ රහමෙර පීමෙහි නැවත නැවත යෙදුණු මට නූපන් භොගයෝ ත් නූපදිති, උපන් භොගයෝ ත් පිරිහෙති: නො කල්හි වීථිසඤ්චාරයෙහි පුනපුනා යෙදුණු මට නූපන් භොගයෝ ත් නූපදිති, උපන් භොගයෝ ත් පිරිහීමට යෙති; නෘත්‍යාදිය දැකීම් වශයෙන් පිරිස්හි හැසිරීමෙහි පුනපුනා යෙදුණු මට – ප්‍රමාදයට කරුණු වූ ද්‍යූතයෙහි පුනපුනා යෙදුණු මට – පාපමිත්‍රානුයොගයෙහි පුනපුනා යෙදුණු මට – ආලස්‍යයෙන් යුක්ත බැවිහි පුනපුනා යෙදුණු මට නූපන් භොගයෝ ත් නූපදිති, උපන් භොගයෝ ත් පිරිහීමට යෙති' මෙසේ නුවණ උපදවා සවැදෑරුම් වූ භොගයන් ගේ විනාසයෙහි දොරටු සෙවනය නො කෙරෙයි, සවැදෑරුම් වූ භොගයන් ගේ ආයද්වාරයන් සෙවනය කෙරෙයි; මෙසේත් තෘෂ්ණා විනිශ්චය කෙරෙයි.

නොහොත් ගොවිතැනින් හෝ වෙළෙඳාමෙන් හෝ ගවපාලනයෙන් හෝ ධනුශ්ශිල්පයෙන් හෝ රජසෙවායෙන් හෝ එක්තරා ශිල්පයෙකින් හෝ උත්සාහ කෙරෙයි; මෙසේ ත් තෘෂ්ණාවිනිශ්චය කෙරෙයි. කෙසේ දෘෂ්ටිවිනිශ්චය කෙරෙයි යත්? සසම්භාර චක්‍ෂුස උපන් කල්හි 'මා ගේ ආත්මය උපනැ'යි දෘෂ්ටිවශයෙන් දැනගනී, චක්‍ෂුස නැසුණු කල්හි, 'මා ගේ ආත්මය නැසිණ, මා ගේ ආත්මය ඉක්මැ ගියේ යැ'යි දෘෂ්ටිවශයෙන් දැනගනී; මෙසේ ත් දෘෂ්ටිවිනිශ්චය කෙරෙයි, ශ්‍රොත්‍රය – ඝ්‍රාණය – ජිහ්වාව – කායය – රූපය – ශබ්දය – ගන්ධය – රසය – ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය උපන් කල්හි 'මා ගේ ආත්මය උපනැ'යි දෘෂ්ටිවශයෙන් දැනගනී, ස්ප්‍රෂ්ටව්‍යය නැසුණු කල්හි 'මා ගේ ආත්මය නැසිණ, මා ගේ ආත්මය පහව ගියේ වනැ'යි දෘෂ්ටි වශයෙන් දැනගනී; (–දෘෂ්ටිය ගනී යයි සේයි.) මෙසේ ත් දෘෂ්ටිවිනිශ්චය කෙරෙයි, උපදවයි, මොනොවට උපදවයි, නිපදවයි, වෙසෙසින් නිපදවයි. **ජන්තු** – සත්ත්ව– නර –මානව...මනුජ තෙමේ. **ලොකෙ** –අපායලොකයෙහි... ආයතනලොකයෙහි නුයි 'විනිච්ඡයං කුරුතෙ ජන්තු ලොකෙ' යනු වේ.

එයින් වදාළහ බුදුහු:

"සාතං අසාතනති -පෙ- විනිච්ඡයං කුරුතෙ ජන්තු ලොකෙ"යි.

11 – 7

ක්‍රොධය ද මෘෂාවාදය ද විචිකිත්සාව ද යන මේ ධර්මයෝ ද සාතාසාත දෙක ඇති කල්හි මැ වෙති, විචිකිත්සා සහිත වූ පුද්ගල තෙම ඥානදර්ශන-ඥානාධිගමය පිණිස ත්‍රිවිධ ශික්‍ෂාවෙහි හික්මෙන්නේ ය, බුද්ධශ්‍රමණයන් විසින් දැන (අනිත්‍යාදි) ධර්මයෝ දෙසන ලද්දාහු ය